

tenir aquesta procedència el cat. occid. *blair*), és probable que de *blair* es formés un derivat **blaezir* (després contret en *blezir* o *blazir*), i que per tant sigui *blair* la forma etimològica; mot d'origen incert, potset derivat d'un dels adjectius de color, com *blave* o *bloi*, que a França expressaren la idea de 'morat pàlid, gris-rogenic', provinents de l'arrel indoeuropea *BHLĒ-/BHEL-* 'esgroguiçat, moradenc'; però resta obscur si es tractaria d'un adjectiu cèltic, sorotàptic o germànic. □ 1.ª doc.: c. 1880.

No fou recollit per cap diccionari fins al d'Aguiló, els materials del qual corresponen en majoria a aquest decenni; pel mateix temps el publicà J. Bru en el seu glossari del Priorat, editat a la *Miscellània Folklorica* d'Aràbia i col·laboradors: «*blair, blairse*: cremarse ab foch; ressentir-se de paraules agraviatòries; ex.: «atansa la mà al foch y s'ha *blait* la pell; las sevas paraulas són tan intencionadas, que *blaeixen* als contraris» (p. 159).

El *D*Ag. recull les frases «aquesta carn s'ha *bleit*, no es pot menjar», «he llençat tal cosa perquè me *blebia* les mans» sentida a Àger; i fora d'això, recull el mot a Balaguer, Cubells, Vallfogona de Riucorb i la Granadella. Ho grafia amb *e*, ortografia respectada pel *D*Fa. (i ací), però que sembla infundada, car jo no l'he sentit més que amb *a*, *AlcM* ho recull pertot amb aquesta pronúncia i també a Tortosa és *ablait* («abatut pel cansament, condolit, dolorit», *BDC* III, 82, acc. comparable a la segona i figurada que indica Bru).

El sentit bàsic no és «cremar» (*D*Fa. simplificant les dades del *D*Ag.) sinó 'socarrar sobretot parlant de calors i freds excessius' (per això sovint es diu d'un sol d'agost o de les gelades) i també 'consumir, marcir, mustigar', d'on de vegades arriba simplement a 'fer malbé', però partint d'aquella idea fonamental. Xuriguera, de Juneda, reporta les frases «el sol *blaeix*, m'he *blait* al foc» (1964); a l'Alta Ribagorça ho he sentit per a 'consumir, neulir', parlant del fred o de la secada (*çot o blais*, Sopeira, 1957); el Montsant (on hi ha més matissar que bosc d'arbres) em deien a Ulldemolins (1935) que havia quedat *ablait* per un incendi. Completant aquestes dades sobre l'àrea del mot amb les d'*AlcM* resulta que és quasi exclusivament un mot del dialecte occidental, comprnent allí des del Pallars fins al Maestrat i des del Baix Segre i Calacelit fins a Solsona; a penes so breix dels límits d'aquest dialecte: pel Nord, fins a Cardona, i pel Sud a tot el Camp de Tarragona («la calor forta *ablaeix*» a Bràfim, *D*Ag., a Valls, Reus i Tarragona mateix: *BDC* VI, 40).

No tinc notícia de l'existència d'aquest verb més que en català i en llengua d'Oc.¹ Ací existí una forma igual a la catalana, rara però comprovada: Raynouard només en dóna un cas, mal comprovat, però Appel (*ASNSL* CXLVII, 217) el rectificà: és en el poema «Dregz e razos es qu'eu chant e-m demoris», v. 33, que hom atribueix a Arnaut Daniel, i on val «blémir, devenir livides», «per me-us o dic, c'us [leg. que-m] faitz *blair* e fondre». Fora d'això només sé que aparegui en

un passatge ben clar de *Flamenca*, on es descriu la preparació del palenc per al torneig final, arrasant la vegetació: «adès corregron e passeron / l'us de galop, l'autre de córs: / mala s'i vi l'erba e-l flors! / quar tot es trissat e *blait*; / e veus lo tornei establitz» (v. 7705): es tracta, doncs, de consumir i devastar la vegetació, més o menys com en català («sciupato», Crescini, p. 318): val a dir que el manuscrit porta *baït*, però és un mot inòit i sembla que Crescini entertà en l'esmena.

Ja va indicar Raynouard (*Lexique Roman* II, 226b) que és la mateixa paraula que més sovint apareix en la forma *blezir*, en sengles exemples de quatre trobadors del voltant de 1200; en tres es tracta de «blémir, faner», parlant dels efectes de l'amor sobre l'enamorat; en Folquet de Lunel es tracta d'uns llençols gastats o bé sollats, privats de blancor pel qui hi dorm; és la mateixa accepció que Pansier (*L. Prov. à Avignon* v, 163) troba per a *blesit* «usé» en un document de 1485, i que Lespy-R. assenyalen en docs. d'arxiu bearnesos («linsoüs d'estope *blasitz*»), sinó que aquest l'assenyala en la variant amb *a* (*blazir*), que no sé que es trobi en oc. medieval (Levy la posa en el *PDPF* però no en el *PSW*).

Però aquesta variant està bastant estesa en els dialectes moderns: bearn. *esblasiz-s* «se faner, se flétrir» (parlant de flors, de tovalloles, dels llavis, del vi, Lespy), Tolosa *blazi* «flétrir, faner» (Doujat-Visner). El *TdF* defineix «flétrir, faner, user le ling», «froisser, meurtrir», i assenjala encara la variant sense sibilant en algun punt: albigès *blai*, prov. alpí *blei*, però en general són formes amb *-s*: *blesit* («dins quatre jours seràs *blesit*»), Claudi Brueys, d'Ais de Provença, c. 1600, i amb lleu variant llemosí, velavien i delfinès; *blazi* o *esblasiz* llenguadocià, gascò i nicenc; el *FEW* (I, 401-2) el registra en una munió de dialectes amb una àrea que ve a coincidir precisament amb el domini d'Oc (més un parell de punts franco-provençals), pertot amb *-z* i quasi amb igual extensió de *blezi* i *blazi*, aquest en els parlars ja citats i en el Tarn-e-Garona, Erau i Gard.

Sobre l'etimologia van pronunciar-se Spitzer (*Lexik. a. d. Kat.*, 31-2), Brüch (*VKR* VII, 1934, 257) i el *FEW*; a exemple d'aquell tots estan d'acord que ve de l'arrel germànica que en anglès és *blaze* 'abrandar-se, inflamar-se' (ja ags.), també b-alemany i a-al. mj. *blas* 'antorxa' (no coneguda en alt-alemany, gòtic ni escandinau). Ja hauria pogut fer estrany un germanisme solament representat en occità i català occidental, i estrany al domini francès, italià i hispano-portuguès. Pel costat semàntic no hi ha dificultat insuperable ni tampoc bona coincidència, car des d'"inflamar-se" es pot arribar fàcilment a 'abrusar', però no tant a 'marcir, descolorir'. Sobretot, però, hi ha la dificultat fonètica de la forma sense *-s*. Una *-s* intervocàlica etimològica difícilment pot caure en català: ho fa solament en mots on hi ajuda la dissimilació d'una altra sibilant, o l'acció de la vibrillant *r* (veg. *Lleures i C.*, 210, 255-6); i quan això arriba a passar és amb caràcter més o menys local, amb subsistència d'una variant